

אמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל: אמר קרא בפרשת אמור:

“איש איש מזרע אהרן, והוא צרוע או זב — בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר.

והנוגע בכל טמא נפש, או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע, או איש אשר יגע בכל שרץ אשר יטמא לו לכל טומאתו.

נפש אשר תגע בו, וטמאה עד הערב. ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים. ובא השמש וטהר, ואחר יאכל מן הקדשים, כי לחמו הוא.”

ומאחר שאמר הכתוב: “איש איש מזרע אהרן”, הרי משמע: כל זרע אהרן כשהוא טמא אסור לאכול בקדשים הניתנים לכהנים, ואי אתה יכול לפרשו על קדשי קדשים הניתנים לכהנים —

כי אי זהו דבר ששורה בזרעו של אהרן — ב-טו כלומר: כל זרעו של אהרן בין בנים ובין בנות שייכים בו — הוי אומר זו תרומה, שהשורה בהן הכתוב בנות לבנים, ולא בקדשי קדשים, שאין נאכלים אלא לזכרי כהונה.

הרי למדת: טמא אסור באכילת תרומה.

ומקשינן: ואימא, אמור, הואיל ואמר הכתוב “בקדשים” לא יאכל, אין הכתוב בא לאסור את הטמא אלא בחזה ושוק של קדשים — הניתן לכהנים, ועשה בהם הכתוב בנות כבנים!?

ומשינין: חזה ושוק אינו שוה בכל זרעו של

“ממנו” שאמרה תורה במעשר אינם מיותרים, אלא ללמד הם באים, וכפי שנתבאר.

ואם כן, האיך נילף בגזירה שוה, מאחר שיש לפרוך: מה לפסח שכן חייבים עליו משום פגול נותר וטמא!?

ומשינין: מאן דאמר זה לא יפרש את מה שאמר הכתוב: ולא בערתי “ממנו” בטמא, שהוא בא ללמד את דינו של רבי אבהו אמר רבי יוחנן, ממנו אי אתה מבעיר, אבל אתה מבעיר בשמן של תרומה שנטמא.

כי הך דרבי אבהו — מדרב נחמן אמר רבה בר אבהו [מפרש לה ואזיל] נפקא, (19) ולכן מיותר הפסוק “ולא בערתי ממנו בטמא” לאפנויי גם מצד מעשר שני.

דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו: מאי דכתיב “ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי”? —

בשתי תרומות הכתוב מדבר: אחת תרומה טהורה, ואחת תרומה טמאה.

ואמר רחמנא: “לך” — שלך תהא להסקה תחת תבשילך.

הרי למדת שיותר להבעיר בשמן של תרומה שנטמא.

שנינו במשנתנו: הערל וכל הטמאים לא יאכלו בתרומה:

והוינן בה: מנא הני מילי שאסור לאכול תרומה בטומאת הגוף?

19. ראה שבת כה א שנחלקו אמוראים במקור דין זה.

ומשנינן: לא סלקא דעתך לומר כך!

דחא תנא דבי רבי ישמעאל לפרש: "והוא צרוע או זב", דהיינו: **כזב בעל שתי ראיות** (2) **ובמצורע מוסגר** (3) — שאין צריכים להביא כפרה — הכתוב מדבר.

וטעמו: משום דכתיב: והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר והנוגע בכל טמא נפש.

הרי למדת: "צרוע או זב" דינו הוא **דומיא ד"טמא נפש"** [טמא מת].

מה "טמא נפש" דלאו בר כפרה הוא, אף הני [צרוע או זב] נמי, דלאו בני כפרה נינהו.

ואכתי מקשינן: ואימא הני מילי — שדי לו לטמא בהערכ שמש — בטומאה דלאו בר כפרה הוא כזב בעל שתי ראיות ומצורע מוסגר.

אבל בטומאה דבר כפרה הוא, כזב בעל שלש ראיות ומצורע מוחלט וכיוצא בזה, אימא לא יאכל בתרומה עד דמייתי כפרה!?

ותו יש לשאול: הא דתנן: **טבל** — הטמא

אהרן. שהרי אינה ב"חוזרת" [בת כהן שנישאת לישראל ונתאלמנה או נתגרשה וחזרה אל בית אביה, אינה חוזרת ואוכלת בחזה ושוק, שפסקה מלאכול בעת שנתארסה לישראל, וכפי שנתבאר בגמרא לעיל סח ב], ולפיכך מפרשינן את הכתוב על תרומה, שישנה אף ב"חוזרת".

ומקשינן: והרי תרומה נמי אינה שוה בכל זרעו של אהרן. שהרי אינה בחללה שנולדה מכהן שבא על פסולי כהונה, או בת כהן שנבעלה למי שפסול לה ונפסלה מן התרומה [ריטב"א]?! (1)

ומשנינן: חללה — לאו זרעו דאהרן היא נחשבת אלא כזרה!

ומקשינן: וממאי דהאי קרא: "איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר" — המלמדנו איסור אכילה בטומאת הגוף — היינו עד דאיכא הערב שמש בלבד, ואילו מחוסר כפורים מותר הוא בתרומה [וכפי שנתבאר בברייתא שהובאה לעיל בעמוד א] —

אימא: "עד אשר יטהר" היינו עד דמייתי כפרה, ומחוסר כפורים יהיה אסור בתרומה, ותיקשי על הברייתא דלעיל, המתרת מחוסר כפורים בתרומה!?

2. זב שראה ראה אחת בלבד של זב, אין היא אלא כראיית קרי בעלמא. ואם ראה שתי ראיות, כל דיני טומאת זב עליו, אלא שאינו מביא קרבן למחרת טהרתו. ואם ראה שלש ראיות הרי זה מביא קרבן למחרת טהרתו.

3. מי שנראתה בו כמין צרעת, הרי זה מראה את הכהן, ופעמים שהכהן מטמא את המצורע מיד

1. ואף שהנבעלת לפסול לה לא מיקרי "חללה" ופסולה בתרומה הוא משום "ובת כהן כי תהיה לאיש זר" [כפי שנתבאר לעיל בפרק אלמנה], לא דייק הש"ס בלשונו, ונתכוין לכלול אף את אלו, ועל כולן הוא אומר: חללה לאו זרעו דאהרן הוא, ריטב"א; וראה מה שכתב הרב המגיה שם בציון 369.

ומשמע: כשהוא טבול יום אינו אוכל, אבל משהעריב שמשו הרי זה אוכל, ואף שלא הביא עדיין את כפרתו.

ג. **וכתיב** גבי יולדת "ובמלאות ימי טהרה לבן או לבת, תביא כבש בן שנתו. **וכפר עליה הכהן, ו[אז] טהרה**"

הרי למדת שלא נשלמה טהרתה עד שתביא כפרתה.

הא כיצד יתקיימו שלשת המקראות הללו:

כאן — המקרא הראשון — אמור לענין **מעשר** שני, ללמדך: אף כשהוא טבול יום הרי הוא אוכל במעשר.

כאן — המקרא השני — אמור לענין **תרומה**, ללמדך: כשהוא טבול יום אינו אוכל בתרומה, אבל כשהעריב שמשו הרי זה אוכל, ואף שלא הביא עדיין את כפרתו.

כאן — המקרא השלישי — אמור לענין **קדשים**, ללמדך: כל הטעון כפרה, הרי זה אינו אוכל בקדשים עד שיביא כפרתו.

ומקשינן: **ואיפוך אנא** את פירוש המקראות הראשון והשני, ונאמר: המקרא הראשון בא לענין לתרומה, כדי ללמדך: טבול יום אוכל בתרומה, והמקרא השני בא לענין מעשר

שצריך להביא כפרה לכשיטהר — **ועלה מן המים**, הרי זה **אוכל במעשר** שני ואף שעדיין לא העריב שמשו, כי טבול יום מותר במעשר שני. אבל בתרומה לא יאכל בעודו טבול יום.

וכשהעריב שמשו הרי זה **אוכל** אף בתרומה ואף שלא הביא כפרתו, שהמחוסר כפורים אוכל רק בתרומה, אבל בקדשים עדיין לא יאכל.

וכשהביא **כפרה** — הרי זה **אוכל** אף בקדשים —

מנא לן שהמחוסר כפורים אסור בקדשים?

אמר רבא אמר רב חסדא לפרש המקור שמחוסר כפורים אינו אוכל בקדשים: (4)

תלתא קראי כתיבא [שלש מקראות כתובים]:

א. כתיב בפרשת איש איש מזרע אהרן והוא צרוע: **ולא יאכל מן הקדשים, כי אם רחץ בשרו במים.**

ומשמע: **הא רחץ במים** — הרי זה **טהור**, ואף שעדיין לא העריב שמשו. (5)

ב. **וכתיב** [באותה הפרשה]: **וכא השמש וטהר, ואחר יאכל מן הקדשים.**

מתבאר בהמשך הסוגיא.

5. כתבו התוספות: ואף על גב דבההוא קרא כתיב: נפש אשר תגע בו "וטמאה עד הערב" ולא יאכל מן הקדשים, איכא למימר דקאי על תרומה וקדשים, ומכל מקום משמע הא רחץ, טהור.

והוא נקרא "מצורע מוחלט", ופעמים שהכהן מסגירו שבעת ימים פעם או פעמים לראות אם יהיו בו מהסימנים המחליטים את המצורע, והוא נקרא: מצורע מוסגר; המצורע המוחלט לכשיטהר, הרי זה מביא קרבן, אבל המצורע המוסגר אינו מביא קרבן.

4. ואילו ישוב קושיא ראשונה של הגמרא,

שני, וללמדך: טובל יום אינו אוכל במעשר שני עד שיעריב שמשו!?

ומשנינן: **מסתברא** שתרומה עדיפא ממעשר להחמיר בדינה, **שכן** יש בה חומרות שסימנם מחפ"ז.

חייבים עליה מיתה, כשאוכלה בטומאת הגוף, וזר האוכלה בשוגג ומשלם את תמורתה מוסיף חומש על הקרן, ואין לה פדיון, ואסורה לזרים.

תאמר במעשר, שאין בו מיתה כשאוכלו בטומאת הגוף, אלא רק עבירת לאו, ואין בו חומש, שהרי מותר הוא לזרים, ויש לו פדיון, ומותר לזרים.

ומקשינן עלה: **אדרבא, מעשר עדיפא, שכן** יש בו חומרות שסימנם: **הד"ס ט"ב**:

מעשר טעון חבאת מקום לירושלים, ואילו התרומה נאכלת בגבולין.

מעשר טעון וידוי, ואילו התרומה אינה טעונה וידוי אלא אגב מעשר [תוספות לעיל עג א ד"ה וטעונין].

מעשר אפור לאונן, ואילו התרומה מותרת לו.

אין מבערין מן המעשר בטומאה, ואילו תרומה הטומאה מתירתה בהבערה.

מעשר טעון ביעור מן העולם ואילו התרומה אינה טעונה ביעור.⁽⁶⁾

ומשנינן: **אפילו הכי**, חומרת מיתה שיש בתרומה למי שאוכלה בטומאת הגוף עדיפא מכל החומרות שיש במעשר.

רבא אמר [תירץ]: אף בלא סברת "מיתה עדיפא" נמי לא מצית אמרת שהכתוב "ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים" [דמשמע: כיון שטבל הרי הוא אוכל], במעשר הוא מדבר —

כי אמר קרא: **"נפש אשר (7) תגע בו, וטמאה עד הערב, ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים"**.

והרי איזהו דבר ששואה בכל נפש, בין כהנים ובין זרים?

הוי אומר זה מעשר שני, שהוא מותר לזרים, ולא תרומה, שהיא אסורה לזרים.

ואכתי תיקשה הקושיא ראשונה, דאקשינן לעיל: הואיל ולא למדנו לתרומה אלא מן המקרא "ובא השמש וטהר, ואחר יאכל מן הקדשים" האמור גבי צרוע או זב, שאינם טעונים כפרה [כפי שפירש תנא דבי רבי ישמעאל], אם כן נאמר:

הני מילי היכא דלאו בר כפרה הוא.

אבל היכא דבר כפרה הוא, נאמר שאינו אוכל בתרומה עד דמויית כפרה, וכפי שהקשינו לעיל? (8)

אמר תירץ אביי: תרי קראי כתיבי ביולדת,

6. ראה מה שנתבאר בזה בהערות לעיל עג א בסוף העמוד.

7. לשון רש"י: אמר קרא נפש בקרא דכי אם רחץ בשרו במים כתיב נפש "כי" תגע בו; ואולם

8. כתבו התוספות: על מעשר אין להקשות: ואימא הני מילי היכא ד לאו בר כפרה, אבל

הטעונה כפרה:

כתיב "אשה כי תזריע וילדה זכר, וטמאה שבעת ימים, כימי נדת דוותה תטמא. [ומשעברו שבעת ימים הרי היא טובלת לטהרתה]. ושלושים יום ושלושת ימים תשב בדמי טהרה [אף אם ראתה דם אינה נעשית נדה, והיא קרויה בימים אלו: טובלת יום ארוך עד שיעריב השמש בסוף ימי טוהר שלה]. בכל קודש לא תגע ואל המקדש לא תבוא — **עד מלאות ימי טהרה**".⁽⁹⁾

הרי למדת: **כיון שמלאו ימיה** [העריב השמש בסוף ימי טוהר שלה] — **טהרה**, ואף שלא הביאה כפרתה עדיין.

וכתיב עוד ביולדת "ובמלאות ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן שנתו לעולה ובן יונה או תור לחטאת. **וכפר עליה הכהן, וטהרה**"

ומשמע שעד אשר תביא כפרתה היא אינה טהורה.

הא כיצד יתקיימו שני מקראות הללו?

כאן — עד מלאות ימי טהרה — לאכילת תרומה.

וללמדך: אף שלא הביאה כפרתה הרי זו אוכלת בתרומה.⁽¹⁰⁾

כאן — וכפר עליה הכהן וטהרה — לאכילת קדשים.

וללמדך: עד שלא תביא כפרתה אל תאכל בקדשים.

ומקשינן: **ואיפוך אנא!** ונאמר: תרומה אינה אוכלת עד שלא תביא כפרתה, ואילו קדשים הרי זו אוכלת במלאות ימי טהרה!?

ומפרשינן: **מסתברא, קודש חמור, שכן יש בו חומרות, שסימנם: פנקע"ם** [כמבואר לעיל עג ב], ומן הראוי להחמיר בהם שלא יאכל אותם מי שמחוסר כפורים.

ואכתי מקשינן: **אדרבה, תרומה חמורה, שכן יש בה חומרות שסימנם: מחפ"ז** [כמבואר בגמרא שם].

כתיב ובמלאות לבן או לבת.

10. כתב רש"י: וליכא למימר כאן למעשר בהערב שמש, דהא אמרן לעיל גבי מעשר הא רחץ טהור, דלא בעי הערב שמש. ולענין טבול יום מה לי בר כפרה מה לי לאו בר כפרה.

כלומר: אי אפשר לומר שבמידי דבר כפרה יהא הדין במעשר שהוא צריך הערב שמש, ואילו במידי דלאו בר כפרה לא יהא טעון הערב שמש, כי אם אינו צריך להמתין עד שיביא כפרתו, למה ימתין עד שיעריב שמשו, מה שאינו צריך במידי דלאו בר כפרה.

היכא דבר כפרה עד דמייתי כפרה, כיון דסגי בטבילה בלא הערב שמש, ולא בעי שיטהר לגמרי, הוא הדין במידי דבר כפרה הוא, וכן מבואר ברש"י כאן שהקושיא היא על תרומה בלבד ולא על מעשר.

ומיהו לעיל עד א גבי פרה מבואר, שמחוסר כפורים אסור בה [לחד מאן דאמר], אף שטבול יום מותר בה, וראה מה שביאר בזה במהרש"א.

9. מדברי התוספות בד"ה ימי טהרה, נראה שהם גורסים "ובמלאות ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש", שהרי כתבו לבאר את הדרשה: מדלא

ומפרשינן: הנה, החומרות שיש בקודש על התרומה נפישין [רבות הן] מן החומרות שיש בתרומה על הקודש. (11)

רבא אמר: אף בלא סברת "הנה נפישין", גם לא מצית אמרת שהכתוב בא ללמדנו שמחוסר כפורים אוכל בקדשים — כי אמר קרא "וכפר עליה הכהן — וטהרה".

מכלל זה אתה למד שהיא טמאה עד שלא תביא כפרתה.

ואי סלקא דעתך בקדשים מדבר הכתוב "עד מלאת ימי טהרה", וללמדנו שמחוסר כפורים אוכל בקדשים, הרי לא יתכן שיהא הדין כן!

כי איקרי כאן "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל".

כלומר: כיון שהכתוב קורא את המחוסרת כפורים "טמאה", הרי נטמא הבשר במגעה, אם תאכלנו קודם שתביא כפרתה, והאיך תאכל בקדשים?! (12)

אלא, שמע מינה: בתרומה הכתוב מדבר, ומתירה לאכול בתרומה אף קודם שתביא כפרתה.

מתקף לה רב שישא בריה דרב אידי:

ומי מצית אמרת שתרומה כתיבא הכא?!?

וכי אפשר שהתורה מדברת בפרשת יולדת על תרומה, וכאשר אמרת: "עד מלאת ימי טהרה", ללמד על התרומה הוא בא?!?

והתניא: כתיב בפרשת יולדת "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם: אשה כי תזריע, וילדה זכר, וטמאה".

אין לי אלא נשים מ"בני ישראל" (13) שהן טמאות לידה.

גירות ושפחה משוחררת — מנין שגם הן טמאות לידה?

תלמוד לומר: "אשה" כי תזריע.

ואי סלקא דעתך שבתרומה הכתוב מדבר, תקשי: וכי גירות ושפחה משוחררת בנות מיכל תרומה נינהו? (14) והרי אף על ידי נישואין לכהן אי אפשר שיאכלו, כיון שאסורות הן לכהן!

אמר, תירץ רבא: וכי לא מצינו בפרשת יולדת בדברי הכתוב ענין של אכילת תרומה, שאינה שייכת בגירות ושפחה, הכלולים בפרשת יולדת!?

עליו ונכרתה", שהרי בטומאת הגוף אנו עוסקים!?

ותירצו: לרבותא נקטיה, דאפילו טומאת בשר איכא; וראה מה שכתב על זה בערוך לנר.

13. מרש"י נראה קצת שהוא גורס: אין לי אלא "בנות ישראל".

14. הגירסא שלפנינו היא: אין לי אלא בני

11. לעיל עג ב תירצה הגמרא על קושיא דומה: כרת עדיפא, והוא הדין דהוה הגמרא מצי למימר כאן תירוצו זה, תוספות.

12. א. ראה מה שביאר הערוך לנר, למה אין לומר כן גם לגבי תרומה.

ב. הקשו התוספות: הוה ליה למימר: איקרי כאן "כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לה" וטומאתו